

Džavo i njegov šegrt.

(Srbskohrvatska pripovedka.)

Bio je jedan čovek pa imao jedinca sina. Ovaj sin reče jedamput ocu: »Babo, šta ćemo raditi? Ja ovako ne mogu živeti; nego idem u svet, da učim kakav zanat. Vidiš, kako je danas: koji zna najmanje zanata, taj svaki bolje živi od svakoga težaka.« Otac ga je dugo odvrćao govoreći mu, da i u zanatu ima brige i truda, i kako bi ostavio oca sama! Ali kad se sin nikako ne dadne odvratiti, najposle mu dopusti otac da ide da uči zanat. Onda se on digne u svet, da traži zanata.

Putujući tako udari na jednu vodu i idući pokraj te vode sreće se s jednim čovekom u zelenim haljinama, pa ga čovek zapita, kuda ide, a on mu odgovori: »Idem u svet, da tražim majstora kakvog, da učim zanat.« Onda mu reče onaj čovek u zelenim haljinama: »Ja sam majstor, hodi k meni pa uči zanat, kad ti tako srce ište.« Dete jedva dočeka i pođe s njim. Idući on tako pokraj vode, najedamput majstor skoči u vodu i stane plivati govoreći: »Hajde sa mnom, skači u vodu i uči plivati.« Dete se stane odgovarati, da ne sme, jer ga je strah, da se ne utopi; a majstor mu odgovori: »Ne boj se ništa, nego skači.« Dete skoči u vodu i stane plivati s majstorom

uporedo. Kad su bili nasred vode, uzme majstor dete za vrat, pa s njim u vodu na dno. To je bio đavo. On odvede dete u svoje dvore i preda ga jednoj staroj babi, da ga uči, pa se opet vrati na ovaj svet. Pošto se on vrati, i baba ostane sama s detetom, onda mu stane govoriti: »Moj sinko, ti misliš da je ovaj čovek kakav majstor, kao što su majstori na onom svetu. Nije on onaki majstor, nego je đavo.

I mene je tako prevario i dovukao amo s onoga sveta, a i ja sam krštena duša. Nego poslušaj me, što ću ti kazati. Ja ću tebe učiti svemu njegovu zanatu, a on kad dođe, pitaće te, jesi li što naučio, a ti mu svagda kaži, da nisi ništa, ako si rad, da ga se kurtališeš i da se opet vratiš na ovaj svet.« Posle nekoga vremena dođe đavo i zapita dete: »Šta si naučio?« A ono odgovori: »Nisam još ništa.« I tako prođu tri godine dana, i kad bi god majstor zapitao dete, šta je naučio, ono bi mu svagda odgovorilo, da nije ništa. Najposle ga zapita đavo još jednom: »Jesi li štogod naučio?« A dete mu odgovori: »Nisam ništa, nego sam zaboravio i ono, što sam pre znao.« Onda se đavo rasrdi pa mu reče: »Kad ti dosad nisi ništa naučio, nećeš nikad ništa ni naučiti, nego idi bez traga, kud te oči vode i noge nose!« Dete, koje je već dobro đavolski zanat izučilo bilo, odmah skoči na vodu i stane plivati ka kraju i isplivavši izade na breg i otiđe k ocu svome. Otac, kako ga ugleda, daleko istrči predanj govoreći: »Gde si, sine, za Boga!« A sin mu odgovori: »Učio sam zanat.« Iza toga prođe neko vreme i dođe vašar u obližnjemu jednomu selu. Tada reče sin ocu: »Babo, hajdemo na vašar.« Otac mu odgovori: »A s čim ćemo, sinko, kad nemamo nigde ništa?« — »Ti za to nemaj brige«, odgovori mu sin, i pođu na vašar. Idući tako putem sin reče ocu: »Kad budemo blizu vašara, ja ću se stvoriti lep konj, što ga neće biti u celom vašaru. Sav vašar čudit će mu se. A moj će

majstor da kupi konja, i štogod zaceniš, on će dati. Ali se nemoj šaliti da mu daš ular, nego kad novce primiš, odmah mi ular skini s glave pa udari njime o zemlju.« Kad dođu blizu vašara, dete se pretvori u konja, što ga nigde nema. Starac povede konja po vašaru, a sav se vašar sleže oko njega, pa se svi stadoše zgledati, jer niko ne sme ni da zapita po što je. Kad ali eto ti majstora: stvorio se Turčin pa zavio čalmu oko glave, a spustio haljine do zemlje. Kako dođe, a on reče: »Ja ću toga konja kupiti. Govori, starče, po što je!« Što je god starac zaikao, Turčin mu odmah izvadi gotove novce bez reči. Starac kad primi novce, skine s konja ular pa njime o zemlju. U taj mah nestane i konja i kupca. Starac došavši kući s novcima, zateče i sina kod kuće. Kad posle nekog vremena dođe drugi vašar, onda sin opet reče ocu: »Ja ću se sad stvoriti jedna trgovina: šatra puna robe, što je na vašaru lepše neće biti ni bogatije. Ni nju neće moći niko kupiti, a majstor će moj doći i platiće, štogod zaceniš. Ali ne šali se, ne daj mu ključeva u ruke, nego kad novce primiš, udri ključevima o zemlju.« Tako i bude: kad se on stvori lepa trgovina, sav se vašar stane diviti. Ali eto ti majstora, opet se stvorio Turčin kao i pre pa pita starca: »Po što?« Koliko je god starac zacenio, toliko je Turčin odmah platio, a starac, kad primi novce, udari ključevima o zemlju. U taj mah nestane i trgovine i kupca, nego od trgovine stvori se golub, a od Turčina stvori se kobac, pa poteraj goluba! Dok su se oni tako vijali ovamo onamo, careva kći bila izišla pred dvor pa ih gledala, a golub ujedamput strelimke devojci na ruku, pa joj se pretvori u prsten na ruci. Onda kobac padne na zemlju pa se stvori čovek te otiđe k caru i ponudi mu se, da ga primi u službu: služiće ga tri godine dana, a ništa na svetu ne ište, ni hrane ni pića ni odela, samo da mu car da onaj prsten s devojčine ruke. Car ga primi i obeća, da će mu dati. Tako je onaj služio, a devojka prsten nosila, i vrlo joj je bio mio, jer je danju bio prsten, a noću lep momak, pak joj govorio: »Kad dođe vreme, da me uzmu od tebe, ne daj me nikome u ruke, nego udri mnome o zemlju.« Kad se navršte tri godine dana, dođe car ka kćeri svojoj pak je stane moliti da mu da prsten. Onda ona kao srdito baci prsten na zemlju; prsten prsne, a od njega se prospe sitna proja, i jedno zrnce otkotrlja se pod carevu čizmu; a sluga se ujedamput stvori vrabac, pa na vrat na nos stane proju zobati, i kad sva zrna pozoblje, pođe da i ono poslednje ispod careve čizme kljune, ali od zrna ujedamput postane mačak pa vrapca za vrat.

Reči: amo — sem, bábo — oče, brĳga ili skřb, čalma ili turban, čizma ili škornja, đavo ili vrĳg, haljina — obleka, istrčati — izskočiti, izvaditi — izvleći, kădgod — kadarkoli, kôbac — skobec, kurtălisati ili oslobòditi se, nĳstati — izginiti, odĳelo — obleka, piće — pijača, póći — iti, pųšto — ko, pųterati — preganjati, prĳvariti — preslepiti, ogoljufati, prĳsnuti — počiti, ráditi ili dĳelati, rųba — blago, sitna prųja — drobno prųso, skĳnuti — sneti, sleći, slĳći se ili zbrăti se, srĳsti — srećati, stăti ili zăčĳti, strelimke — hitro kakor strela, šătra ili šător, šĳgrt — vajenec, tĳžak — delavec, dninar, trĳg ili slĳd, trăžiti ili iskati, u taj mah — v tem trenutku, ųdari na jednu vodu — pride do neke vode, ųlar ili ųzda, ųporedo — vzporedno, vřtric, vășar — săjam — sejem, zabųraviti ili pozăbiti, zănăt — rokodelstvo, zapĳtati — vprařati.

